

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats

Att vara man och offer

En studie om maskulinitet och brottsofferskap

i polisförhör

Författare: Nelly Andersen

Handledare: Jessica Hansen

Examinator: Sofie Krantz

Lärosäte: Linnéuniversitetet

Termin: HT 2025

Ämne: Sociologi

Nivå: Kandidatexamen, grundnivå

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Abstract

Title: To be a Man and a Victim – A study About Masculinity and Crime Victimization in Police Interrogations

Author: Nelly Andersen

This study explores the experiences of men as victims of robbery and the potential masculinity that rests on the victim narrative during police interrogations. Previous research on crime victimization within males can be seen as less investigated than women. The purpose of this study is therefore to address this gap by investigating how male victims talk about their experiences in interrogations and how this connects to societal conceptions of masculinity.

The study uses a qualitative approach, analyzing seven investigation reports of cases within robbery. A thematic analysis was then conducted to identify patterns in how the victims described their experiences, guided by theories with attention to norms of masculinity and victimhood.

The findings indicate that men often downplay their injuries and avoid seeking help to maintain a masculine self-image. Bystanders also tend to offer limited assistance, which connects to the societal expectations that men should be able to handle situations independently. Results also show how men who choose to practice resistance during the robbery can be explained by masculinity norms. The study highlights how gender norms shape the expression of victimhood and provides insight into the social dynamics that influence men's experiences as victims of crime.

Keywords

Men as victims; Robbery; Masculinity; Police interrogations; Victimhood; Gender norms; Thematic analysis

Tack!

Efter tre år av universitetsstudier som varit fyllda med utmaningar, lärdomar och personlig utveckling är tiden kommen för ett nytt kapitel. Det har varit tufft men samtidigt otroligt givande.

Först och främst vill jag rikta ett tack till min handledare Jessica Hansen som väglett mig under uppsatsens gång och fört detta arbete framåt.

Jag vill också passa på att rikta ett extra stort tack till mina nära och kära som ständigt varit vid min sida under alla dessa år. Ert oändliga stöd har varit ovärderligt, särskilt när jag behövt det som mest. Jag hade inte klarat det utan er.

Tack!

Nelly Andersen

Linnéuniversitetet, Växjö, 2026

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Syfte och frågeställningar	2
3	Forskningsöversikt	3
3.1	Mäns berättelser om offerskap och maskulinitet	3
3.2	Hjälsökande, sårbarhet och erkännande	4
3.3	Sociala föreställningar om manliga offer	6
3.4	Diskussion av forskningsöversikt	6
4	Teoretiskt ramverk	9
4.1	Det idealiska offret	9
4.2	Hegemonisk maskulinitet	10
4.3	Doing gender	11
4.4	Koppling mellan teorier	12
5	Material och metod	13
5.1	Material, urval och avgränsningar	13
5.2	Metod och genomförande	15
5.3	Etiska överväganden	18
6	Resultat och analys	20
6.1	Förminskande av skador	20
6.1.1	Nedtoning av rädsla och känslor	20
6.1.2	Framställning av kontroll och motståndskraft	22
6.1.3	Avstånd från vård och behov av hjälp	22
6.1.4	Teoretisk tolkning och koppling till tidigare forskning	23
6.2	Omgivningen som passiv publik	24
6.2.1	Passivitet hos omgivningen	25
6.2.2	Passivitet i nära relationer	26
6.2.3	Fördröjt stöd efter brottshändelsen	26
6.2.4	Teoretisk tolkning och koppling till tidigare forskning	27
6.3	Motstånd och samarbetsvilja	29
6.3.1	Förskjutning mellan motstånd och samarbetsvilja	29
6.3.2	Betoning av aktivt motstånd och handlingskraft	30
6.3.3	Teoretisk tolkning och koppling till tidigare forskning	31
7	Slutsats	33
8	Diskussion	35
8.1	Vidare forskning	36
9	Källförteckning	38

1 Inledning

Att bli utsatt för brott kan vara en obehaglig händelse som kan resultera i skuld, rädsla, ledsamhet och oro (Brottsofferjouren, 2025). Brottsofferjouren bland män är ett område som kan uppfattas som mindre uppmärksammat inom både forskning och samhällsdebatt. Samtidigt visar statistik att den övergripande brottsofferjouren mellan män och kvinnor är relativt jämn (Brå, 2024b). En skillnad som framträder är dock att män i mindre utsträckning uppsöker stöd för det de har blivit utsatta för, vilket visar sig exempelvis när det kommer till våld i nära relation (Brå, 2024a). Anmälningens benägenhet och valet att söka stöd kan tänkas grunda sig i flera olika anledningar. Traditionellt manliga könsnormer kan utgöra en möjlig förklaring till hur männen upplever brottsofferjouren. Uppsatsens fokus är därför att utvidga forskningsområdet om män som brottsoffer. Ett särskilt fokus läggs på att undersöka de normer som möjligtvis står i vägen för män i erkännandet som offer. Rån är en av de brottskategorier där män är överrepresenterade bland de utsatta med en självrapporterad offerjouren på 1,6% under år 2023, medan kvinnor endast låg på 0,4% (Brå, 2024b). Studien har därför avgränsats till att undersöka detta brottsområde, och mer specifikt personrån. Personrån, som sker i direkt möte mellan gärningsperson och offer, gör det särskilt relevant att studera då det potentiellt kan medföra en förstärkt sårbarhet. Denna studie syftar därför till att fylla kunskapsluckor och bidra med ytterligare insikt om män som brottsofferjouren för rån. För att förstå offerjouren har det empiriska materialet samlats in genom förundersökningsprotokoll, som är dokumentationer av polisens utredning där bland annat målsägandeförhör ingår (Krimfup, 2026). De berättelser som utläses från polisförhören kan bidra till förståelse för hur männen potentiellt upprätthåller rådande samhälleliga normer om manlighet. Studien utgår därmed från ett sociologiskt perspektiv där offerjouren, kön och maskulinitetsnormer sätts i fokus för att tolka resultaten.

2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att undersöka hur män som blivit utsatta för rån talar om sina upplevelser i polisförhör, samt hur dessa berättelser kan tolkas i relation till normer om maskulinitet och offerskap. Studien tar sin utgångspunkt i männens egna utsagor och fokuserar på hur rädsla, skador och behov av hjälp formuleras i en juridisk kontext.

Utifrån syftet formuleras följande frågeställningar:

- Hur beskriver män sina upplevelser av att ha blivit utsatta för rån?
- Hur kan männens berättelser förstås i relation till normer om maskulinitet och offerskap?

3 Forskningsöversikt

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning som anses vara relevant för studiens undersökningsområde gällande män som brottsoffer. Forskningen som presenteras berör olika aspekter av mäns brottsutsatthet och belyser tre centrala teman: *mäns berättelser om offerskap och maskulinitet* tillsammans med *hjälsökande, sårbarhet och erkännande* samt *sociala föreställningar om manliga offer*.

3.1 Mäns berättelser om offerskap och maskulinitet

Tidigare forskning visar att mäns berättelser om brottsutsatthet ofta präglas av en ambivalens, där erkännandet av offerskap balanseras mot upprätthållande av en maskulin självbild.

I en artikel skriven av Veronika Burcar (2013) undersöks människors upplevelser av kontakt med polis efter att ha blivit utsatta för våld eller rån. Trots att samtliga män i studien hade kontaktat polisen framkommer det att valet inte var självklart, men att de kände en moralisk plikt att göra det. Detta i sig kan ses som ett rättfärdigande av beslut för att det inte skulle krocka med den manliga självbilden. Studien visar att människors utsagor ofta präglades av ambivalens, då de dels erkänner att de blivit utsatta för våld samtidigt som de framställer sig själva som handlingskraftiga och kontrollerade. Ett återkommande mönster är att skador och rädsla tonas ned medan förmågan att försvara sig själv betonas. Burcar menar att människors narrativ kan ses som en form av identitetsskapande, där deltagarna försöker balansera sin maskulinitet i relation till att vara ett offer (Burcar, 2013).

Liknande resultat redovisas i en annan studie genomförd av Burcar och Åkerström (2009), där fokus riktas mot hur unga män som blivit utsatta för våldsbrott förhåller sig till identiteten som brottsoffer i intervjusituationer. Texten ger inblick i hur män ofta ses som starka och kontrollerade medan

offer ses som svaga och rädda. Det framförs att många av männen förhöll sig tvekluvna till sin offeridentitet varpå de till en viss grad erkände sig som utsatta, men samtidigt bevarade sin maskulinitet genom att till exempel använda humor, ironi och distansering. Burcar och Åkerström förklarar att detta förhållningssätt kan leda till en känsla av att männen bibehåller sin kontroll och maskulinitet (Burcar & Åkerström, 2009).

Detta mönster återfinns även i en artikel skriven av Aliraza Javaid (2017), som undersöker hur föreställningar om maskulinitet påverkar synen på manliga offer för sexuellt våld. Studien bygger på material från polis och stödverksamheter, och fokuserar på hur dessa aktörer förstår och bemöter män som offer. Med utgångspunkt i teorin om hegemonisk maskulinitet visar resultatet att manliga offer ofta betraktas som avvikande från föreställningar om manlighet. När män uppfattas som svaga och sårbara riskerar de manliga offren att marginaliseras och inte tas på allvar. Vidare visar studien att manliga offer kan uppleva en form av kris där deras erfarenheter av utsatthet utmanar deras identitet som män (Javaid, 2017).

3.2 Hjälpökande, sårbarhet och erkännande

Forskning visar vidare att mäns brottsutsatthet ofta är kopplad till svårigheter att erkänna behov av stöd och att uttrycka sårbarhet.

I en studie genomförd av Hellgren, Andersson och Burcar (2016) undersöks hur män som blivit våldsutsatta av kvinnor i nära relationer pratar om sina upplevelser. Studien genomfördes med hjälp av intervjuer och analyserades sedan med en narrativ analys. Resultatet indikerar att männen ofta befinner sig i en dubbelsidig position, där de vill bli tagna på allvar som offer men undviker gärna att fullt identifiera sig med en offerroll som upplevs svag. I männens berättelser råder det en föreställning som präglas av att män inte passar in i denna offerroll. Samtidigt uttrycker männen att deras offerskap kan delas upp i två delar, där de dels blivit offer genom kvinnornas våld men även offer ur ett samhälleligt perspektiv där deras upplevelser anses vara

tabu. Artikeln belyser hur diskursen om män som förövare och kvinnor som offer skapar ett mönster där mäns utsatthet förhållandevis blir osynlig ur samhällets ögon (Hellgren, Andersen & Burcar, 2016).

Liknande tema tas upp i en doktorsavhandling skriven av Caroline Hansén (2024) där mäns upplevelser av våld från sina kvinnliga partners undersöks genom intervjuer. Avhandlingen visar att männen ofta befinner sig i ett mellanläge, där de försöker balansera mellan föreställningar om manlighet och sina egna sårbara upplevelser. Männen i studien uttrycker helst inte själva känslan av att vara ett offer men berättelserna förmedlar implicit en känsla av utsatthet, vilket sannolikt beror på att det existerar en komplex identitetsförhandling där sårbarhet och maskulinitet kolliderar (Hansén, 2024).

I en kvantitativ studie av Campagna och Zaykowski (2020) undersöks könsskillnader i distress och hjälpsökande bland brottsoffer baserat på data från National Crime Victimization Survey. Studien analyserar hur faktorer som brottstyp, skador och relation till gärningspersonen påverkar skillnader mellan män och kvinnor. Resultaten visar att kvinnor i högre grad rapporterar emotionell distress samt är mer benägna att söka hjälp jämfört med män. Män söker alltså i allt lägre utsträckning stöd, även i sådana situationer där de påverkas av brottet. I studien redovisas bland annat rån som en särskild brottstyp kopplat till ökad distress hos män. Samtidigt visar studien att dessa skillnader inte enbart kan förstås utifrån skada och brottstyp, men att socialt konstruerade könsnormer spelar en central roll. Att söka hjälp kan uppfattas som oförenligt med traditionella maskulinitetsideal, vilket därför kan bidra till männens tendens att inte erkänna utsatthet (Campagna & Zaykowski, 2020).

3.3 Sociala föreställningar om manliga offer

Utöver individuella berättelser visar tidigare forskning att mäns offerskap även formas och påverkas i sociala sammanhang.

Loxton och Groves (2022) undersöker hur manliga offer för sexuellt våld framställs och diskuteras i sociala medier genom att analysera användarkommentarer på nyhetsinlägg. Studien tar avstamp i bland annat Christies teori om det idealiska offret för att analysera offerskapets konstruktion. Resultatet visar att mäns utsatthet ofta ifrågasätts eller nedtonas, där användare i kommentarerna tenderar att problematisera männens maskulinitet snarare än att erkänna deras offerskap. I många fall förnekas mäns utsatthet helt, eller omtolkas på ett sätt som förminskar allvaret. Vidare framkommer att föreställningar om kön spelar en central roll i hur både offer och förövare konstrueras. Kvinnor tenderar att framställas som mindre benägna att begå våld, medan män förväntas vara starka och sexuellt drivna vilket kan försvåra erkännandet av dem som offer. Genom Christies teoretiska ramverk synliggör studien hur männen ofta inte passar in i denna idealbild. Normerna bidrar alltså till att manliga offer riskerar att inte tas på allvar eller betraktas som legitima brottsoffer och studien belyser därmed hur sociala reaktioner kan påverka hur manliga offer bemöts i samhället (Loxton & Groves, 2022).

3.4 Diskussion av forskningsöversikt

Den tidigare forskningen som behandlar män som brottsoffer har belyst olika centrala aspekter av mäns brottsutsatthet och visar sammantaget på återkommande mönster, men det finns också en del variationer. Ett genomgående resultat som framträder i samtliga studier är att mäns berättelser om brottsutsatthet ofta präglas av en ambivalens, där erkännandet av utsatthet kombineras med strategier för att upprätthålla en maskulin självbild.

Studier av Burcar (2013) samt Burcar och Åkerström (2009) visar hur män i sina berättelser tenderar att tona ned rädsla och skador samtidigt som de framhäver motstånd eller distans till offerrollen. Dessa strategier kan förstås som sätt att hantera den spänning som uppstår mellan att vara offer och att leva upp till normer om maskulinitet. Liknande mönster återfinns i den internationella forskningen, där Javaid (2017) visar att mäns offerskap ofta betraktas som avvikande i relation till den hegemoniska maskuliniteten, vilken kan leda till att deras utsatthet marginaliseras eller tas på mindre allvar.

Vidare visar forskningen att mäns brottsutsatthet ofta är kopplad till svårigheter att uttrycka sårbarhet och att söka stöd. I studierna av Hellgren, Andersson och Burcar (2016) samt Hanséns (2024) doktorsavhandling, framträder en komplex balansgång för män som försöker navigera sig mellan maskulinitetsnormer och upplevelsen som tycks ange sårbarhet. Campagna och Zaykowski (2020) redovisar liknande tendenser i en kvantitativ kontext, där män i lägre utsträckning än kvinnor söker hjälp trots att de kan uppleva betydande påverkan av sin brottsutsatthet. Något som framträder tydligt i dessa specifika studier är därmed att männen finner svårigheter i erkännandet av sin sårbarhet vilket kan uttrycka sig i sökandet av stöd.

Med hjälp av forskning skriven av Loxton och Groves (2022) flyttas fokus från individuella erfarenheter till sociala föreställningar. Studien lyfter hur mäns utsatthet emellanåt ifrågasätts eller nedtonas i sociala sammanhang. Männens maskulinitet problematiseras allt oftare medan offerskapet till lägre utsträckning erkänns. Detta pekar på att erkännandet av offerskap inte enbart är en individuell process, utan även beroende av omgivningens bemötande.

Ett tydligt mönster inom den tidigare forskningen är således att mäns sätt att tala om brottsutsatthet formas i ett spänningsfält mellan individuella upplevelser och sociala föreställningar om manlighet. Samtidigt som studierna skiljer sig åt i fråga om metod och analytiskt fokus, pekar de mot liknande slutsatser kring hur maskulinitetsnormer påverkar erkännandet av offerskap.

De presenterade studierna har i stor utsträckning baserats på intervjuer och andra metoder, särskilt genom att använda sig av narrativ analys där män i efterhand ges möjlighet att reflektera över sina upplevelser. Narrativ analys innebär ett högre fokus för hur människor skapar mening genom berättelser, vilket innebär att analysera inte kretsar kring *vad* som sägs utan snarare *hur* berättelsen är uppbyggd. Narrativ analys är vanligt inom intervjuer där människor får prata om alltmer långdragna berättelser och där dennes struktur formas (Bryman, 2018).

Denna undersökning skiljer sig genom att dels fokusera på hur manliga brottsoffer förhåller sig till sitt offerskap efter utsatthet för rån samt genom att komplettera med en tematisk analys. Med tematisk analys innebär det i stället att analysen sker genom fokus på återkommande mönster och koder. Detta är en vanligare ansats för analyser av dokument och handlar i stora drag om att aktivt söka efter teman som har relevans för undersökningens frågor (Bryman, 2018). Genom tematisk analys som metod för denna studie kan därför mönster och gemensamma sätt att tala om brottsutsatthet identifieras i flera förundersökningsprotokoll. För undersökningen innebär detta ett riktat fokus mot hur män i polisförhör formulerar exempelvis rädsla, skador och behov av hjälp i stället för enskilda sammanhängande livsberättelser om utsatthet. Med polisförhör som empiriskt material möjliggörs dessutom en undersökning av mäns berättelser i tidigt skede av händelseförloppet, vilket skiljer sig från tidigare intervjubaserade studier där intervjupersonerna ges större utrymme för reflektion.

Studien positionerar sig således som ett komplement till tidigare forskning genom att fokusera på män som blivit utsatta för rån och genom att kombinera en tematisk ansats med analys av polisförhör. Detta bidrar i sin tur med kunskap och nya perspektiv från juridiska sammanhang i ett tidigt skede.

4 Teoretiskt ramverk

För att analysera och förstå hur manliga brottsoffer uttrycker sin utsatthet för rån i förundersökningsprotokoll används tre kompletterande teoretiska ramverk med fokus på offerskap, maskulinitet och kön. Genom dessa teoretiska verktyg öppnas möjligheten för en djupare analys av det insamlade materialet i relation till frågeställningarna.

4.1 Det idealiska offret

Begreppet *det idealiska offret* introducerades av Christie (2001) och syftar till att belysa varför vissa brottsoffer betraktas som mer legitima än andra. Ett idealiskt offer kännetecknas bland annat av att vara svagt, försvarslöst och oskyldigt, samt att offret ska ha blivit utsatt av en okänd gärningsperson. Ett sådant offer tenderar att motta sympati och medkänsla, samtidigt som de uppfattas som mer trovärdiga. De egenskaper som förknippas med ett idealt offer går ofta i linje med de traditionella könsnormer som kvinnor besitter medan de krockar med de stereotypiska normerna hos män. Offerbilden passar alltså ofta mer in på kvinnor eftersom föreställningar om manlighet tenderar att understryka kontroll, styrka och dominans. Männens egenskaper står i kontrast till den sårbara roll som ett idealiskt offer förväntas ha. En konsekvens av denna föreställning är att män som brottsoffer riskerar att ifrågasättas eller osynliggöras och således inte få lika stor tillgång till stöd från varken omgivning eller rättsväsende (Christie, 2001).

Med hjälp av detta perspektiv kan en ökad förståelse uppstå kring varför män som brottsoffer i vissa sammanhang kan få mindre uppmärksamhet än kvinnor. I denna studie används teorin om det idealiska offret för att analysera hur mäns utsagor i polisförhör förhåller sig till dessa normativa föreställningar. Perspektivet möjliggör en förståelse för varför män kan undvika att uttrycka rädsla, smärta eller behov av hjälp, samt varför vissa aspekter av utsattheten tonas ned. Genom att analysera hur män språkligt

positionerar sig i relation till offerrollen blir det möjligt att undersöka om, och på vilket sätt, deras berättelser anpassas till eller avviker från idealbilden av ett legitimt brottsoffer.

4.2 Hegemonisk maskulinitet

Connells och Messerschmidts (2005) teori om *hegemonisk maskulinitet* förklarar hur vissa former av manlighet kan ges en dominerande och normativ position i samhället. Den hegemoniska maskuliniteten präglas av bland annat ideal såsom styrka, självkontroll och handlingskraft. Det är även denna typ av maskulinitet som värderas högst i jämförelse till den underordnade- och marginaliserade maskuliniteten. Mellan dessa uppstår det en hierarki, där den hegemoniska maskuliniteten vanligtvis är något man strävar efter. Trots att den hegemoniska maskuliniteten inte nödvändigtvis är den vanligaste formen av manlighet så fungerar det som ett normativt riktmärke som många män förväntas förhålla sig till. Connell och Messerschmidt betonar att olika former av manlighet värderas olika. Detta innebär att en man som skulle uttrycka sårbarhet, rädsla eller hjälplöshet riskerar att avvika från det hegemoniska idealet och således förlora status inom den maskulina hierarkin. Det skulle därför kunna bidra till att han försöker återta kontroll genom att exempelvis förneka rädsla eller göra motstånd (Connell & Messerschmidt, 2005).

För män som blir utsatta för brott kan den förväntade bilden av manlighet utmanas, särskilt om den utsatta dessutom visar sig sårbar efter händelsen. Detta kan leda till risken att förlora status i den maskulina hierarkin och inte leva upp till det ideal som den hegemoniska maskuliniteten står för. I uppsatsen används teorin om hegemonisk maskulinitet för att analysera hur män i polisförhör hanterar denna konflikt. Genom att exempelvis betona motstånd eller tona ner skador kan männen språkligt återta kontroll och positionera sig i linje med hegemoniska maskulinitetsnormer. Teorin bidrar således till att förstå varför vissa teman och uttryck återkommer i materialet,

samt hur dessa kan ses som strategier för att upprätthålla en manlig självbild trots utsatthet.

4.3 Doing gender

Begreppet *doing gender*, utvecklat av West och Zimmerman (1987), bygger på idén att kön inte är något statiskt eller bestämt, utan snarare något som kontinuerligt skapas och återskapas, det vill säga något som människor ”gör”. Grundtanken är att kön konstrueras genom våra sociala handlingar, interaktioner och språkliga uttryck. Kön görs således i vardagliga situationer genom individens agerande och förhållning till de normer om vad som uppfattas som manligt eller kvinnligt. En man kan exempelvis göra kön genom att visa kontroll, styrka eller använda sig av våld. Dessa ageranden kopplas ofta till manliga egenskaper, vilket innebär att mannen i detta fall kan anses upprätthålla sitt kön som man (West & Zimmerman, 1987).

I relation till denna undersökning används *doing gender* som ett analytiskt verktyg för att förstå hur maskulinitet görs språkligt i polisförhör.

Förhörssituationen kan ses som en social interaktion där mäns sätt att tala om rädsla, våld och hjälp inte enbart förmedlar information om händelsen, utan även fungerar som ett sätt att positionera sig könsmässigt i samband med de tillhörande könsnormerna. Genom att analysera hur vissa känslor betonas eller nedtonas blir det möjligt att undersöka hur könsnormer förhandlas i den juridiska kontexten. Perspektivet för *doing gender* bidrar därmed till att synliggöra hur till synes neutrala utsagor kan fungera som aktiva handlingar där maskulinitet upprätthålls.

4.4 Koppling mellan teorier

De tre teoretiska ramverken kompletterar varandra genom att belysa mäns brottsutsatthet på olika analytiska nivåer. Med hjälp av Christies teori om det idealiska offret synliggörs de strukturella och normativa föreställningar som avgör vem som erkänns som ett legitimt brottsoffer. Det ger förståelse för varför vissa uttryck för utsatthet eventuellt upplevs som problematiska i till exempel frågan gällande uppsökande av vård. Connell och Messerschmidts teori om hegemonisk maskulinitet bidrar med insikt för de könsnormer som formar mäns handlingsutrymme och uppmuntrar till att undvika sårbarhet, och kan därmed förklara eventuella behov av att återta styrka. West och Zimmermans begrepp doing gender möjliggör i sin tur en analys av hur dessa normer konkret kommer till uttryck i männens språkliga polisförhör samt hur de bevarat könsnormer under händelseförloppet.

I studien används teorierna gemensamt för att analysera hur männen navigerar mellan offerskap och maskulinitet, och skapar således en sammanhållen analytisk ram som gör det möjligt att identifiera olika mönster och koder i materialet.

5 Material och metod

I följande avsnitt presenteras beskrivningar av studiens empiriska material, urval och avgränsningar, metod samt etiska överväganden.

5.1 Material, urval och avgränsningar

Det empiriska materialet som ligger till grund för uppsatsen består av sju förundersökningsprotokoll (FUP) med manliga målsäganden vars brottsmålsrubricering är rån. Ett förundersökningsprotokoll är en sammanställning av material som samlats in under en brottsutredning och kan bland annat innehålla förhör och kriminaltekniska undersökningar. Syftet med protokollet är att fungera som underlag inför en eventuell huvudförhandling (Krimfup, 2026). Materialet valdes ut genom databasen Juno, en juridisk informationstjänst som bland annat tillhandahåller domar. För att finna relevanta brottsmål användes sökfunktionen för allmänna domstolar med sökordet ”rån”. Sökningen resulterade i ett stort antal domar som därefter granskades översiktligt för att bedöma om de kunde vara lämpliga för studien. I denna del av processen låg fokus på att identifiera brottsmål där rånet tillhörde kategorin personrån samt där målsägandens kön kunde utläsas. Efter brottsmålen identifierats, kontaktades de tingsrätter som höll i respektive mål för att begära ut förundersökningsprotokollen.

Vidare har denna studie inte analyserat hela förundersökningsprotokollen, utan endast de delar som består av målsägandeförhör. Dessa förhör har därefter undersökts utifrån meningsbärande innehåll för studien och fokuserade därför på de delar där målsäganden beskrev själva händelseförloppet, omgivningen, sina reaktioner samt eventuella skador och behov av hjälp. De delar av förhören som inte bedömdes vara relevanta för studiens syfte, såsom administrativa uppgifter eller detaljerande beskrivningar av platsen för händelsen, inkluderades inte i analysen. Det som emellertid kan ses som nackdelar med att analysera skriftliga dokument som

förundersökningsprotokoll är att det saknas tillgång till andra uttryck såsom kroppsspråk och tonfall. Detta skulle potentiellt ha betydelse för hur utsagorna tolkas och innebär därför också att denna studie kan ha resultat som hade skiljts sig gentemot en undersökning som fick ta del av detta. Ytterligare är informationen om förhörssituationen även begränsad i materialet. Det framgår inte hur många personer som är närvarande vid förhören eller hur frågorna formulerades av förhørsledaren. Detta betyder att målsägandenas berättelser även kan ha påverkats av exempelvis nervositet.

Fortsatt har urvalet av materialet styrts av studiens syfte och forskningsfrågor och kan därför beskrivas som ett målstyrt urval. Ett målstyrt urval innebär att forskaren väljer ut fall eller deltagare strategiskt för att vara relevanta för undersökningen. Inom denna typ av urval finns även ytterligare former av urval (Bryman 2018), och i denna studie är det främst ett kriteriestyrt urval som varit aktuellt. Ett kriteriestyrt urval innebär att materialet väljs utifrån ett eller flera kriterium (Bryman, 2018). Med hänsyn till studiens syfte fanns det ingen anledning att lägga vikt i aspekter såsom ålder eller vilken tingsrätt ärendet tillhörde, däremot var det ett kriterium att brottsmålen skulle vara rubricerade som rån samt ha manliga offer. Under uppsatsens tidigare skede fanns det dessutom en plan att inkludera kvinnliga målsägande, något som i den slutliga studien har avgränsats till enbart män. På så sätt fanns det olika kriterier som var avgörande för att undersökningens syfte skulle kunna uppfyllas. Trots att kriteriestyrt urval är kärnan i studiens empiri har detta kombinerats med ett tillgänglighetsurval (Bryman, 2018). Urvalet har påverkats av den praktiska tillgången till material i databasen Juno och därefter tingsrätternas utskick av förundersökningsprotokoll. Detta innebar att endast de mål som fanns tillgängliga kunde inkluderas och utan hjälp från tingsrätterna hade inga protokoll kunnat tas ut. Således var tillgängligheten av det önskade materialet ännu en faktor till hur urvalet kom att utformas.

Avgränsningen till rån och manliga målsägandeförhör innebär att studien inte syftar till att uttala sig om mäns brottsutsatthet generellt, utan om hur denna kommer till uttryck inom en specifik brottstyp och institutionell kontext.

5.2 Metod och genomförande

Denna studie genomfördes med en kvalitativ forskningsansats och baserades på en kvalitativ innehållsanalys av textmaterial i form av förundersökningsprotokoll. Kvalitativa metoder används ofta för att analysera mening och erfarenheter på djupare nivåer snarare än att mäta förekomst i numerisk form (Bryman, 2018). Den kvalitativa innehållsanalysen skiljer sig från en kvantitativ innehållsanalys och kan användas för att analysera dokument då den inbegriper ett sökande efter bakomliggande teman i materialet. Kvalitativ innehållsanalys av text kan också beskrivas som en metod för att systematiskt analysera texter genom att identifiera, tolka och kategorisera meningsbärande innehåll i syfte att förstå underliggande betydelser och mönster i materialet (Bryman, 2018). En kvalitativ metod med innehållsanalys ansågs lämplig eftersom studiens syfte var att undersöka hur män språkligt uttrycker sina upplevelser av brottsutsatthet i polisförhör och hur dessa utsagor kan förstås i relation till normer om maskulinitet och offerskap. Fokus låg således på djupare analyser med mening och tolkning, snarare än att mäta förekomst av ett stort antal material med ytlig kodning.

Analysprocessen och det som emellertid kan benämnas som genomförandet för denna undersökning har grundats i en så kallad tematisk analys enligt Braun och Clarke (2006). Denna typ av analys är en flexibel metod som möjliggör identifiering och tolkning av kvalitativ data. Metoden lämpar sig därför väl för att kunna hitta mönster i datan samt förstå uttryck och upplevelser som presenteras i texten. Braun och Clarke (2006) delar upp analysprocessen i sex olika steg, varav dessa har legat till grund för undersökningens genomförande. Dessa sex steg benämns som följande: *1. Lära känna datan, 2. Skapa initiala koder, 3. Söka efter teman, 4. Granska teman, 5. Definiera och namnge teman, 6. Skapa rapporten.*

Eftersom studien genomfördes i enlighet med sexstegsmodellen, inleddes även processen med att lära känna datan. Detta gjordes genom att skriva ut samtliga förundersökningsprotokoll och läsa igenom texterna. Texterna lästes

flera gånger och både personliga anteckningar samt markeringar gjordes genomgående under tiden för att bekanta sig med datan. Exempel på sådana markeringar var olika formuleringar där målsägandena tonade ned sina skador eller berättade hur omgivningen inte ingrep vid händelsen. Dessa noteringar resulterade i en bättre bild av samtliga förhör och underlättade för det fortsatta arbetet. I nästa steg påbörjades en kodningsprocess utifrån de markeringar som framkom i tidigare steg. Återkommande mönster och meningsbärande uttryck som gav indikation på upprätthållande av maskulinitet mynnade ut i ett antal olika koder. Eftersom både upprepande ord och andra betydelsefulla kontexter identifierades i texten är kodningsanalysen gjord på både semantisk såväl som latent nivå. Koder som ingår i den semantiska nivån är sådana som explicit nämns under förhören, till exempel männens beskrivningar av känslor i direkt mening. Koder som i stället ingår i den latent nivå är tolkningar baserat på det som sägs och hur språket kommer till uttryck (Braun & Clarke, 2006). Några av de koder som utvecklades var, ”nedtoning av skador”, ”balanserad rädsla”, ”publik snarare än stöd”, ”folk kollar på” och ”slå tillbaka”. Koderna och de tolkningar som utmynnades av dessa vägledades av studiens teoretiska ramverk, där begrepp från *det idealiska offret*, *hegemonisk maskulinitet* samt *doing gender* användes som analytiska verktyg i kodningsprocessen. Genom att kombinera koder från båda nivåer och koppla dessa till teorierna utökades möjligheten för en mer nyanserad analys. I det tredje steget organiserades koderna i potentiella teman. Dessa teman utformades genom kodernas mönster och förmåga att ge en utarbetad analys. Exempelvis identifierades teman som kretsade kring kontroll och handlingskraft, medan andra kretsade kring männens uppsökande av vård. Efter att ha sammanställt ett par lämpliga teman inleddes steg fyra som innebar att temana skulle granskas. Samtliga teman jämfördes med både varandra och studiens syfte för att säkerställa att de varken var för snävt inriktade eller inte sammanföll med forskningsfrågorna. Vidare ställdes temana mot de utvalda teorierna för att även säkerställa att det fanns relevans. I steg fem definierades tre slutgiltiga teman och passande namn konstruerades, vilket resulterade i följande: *Förminskande av skador*, *Omgivningen som passiv publik* samt *Motstånd och*

samarbetsvilja. Dessa teman speglade återkommande språkliga mönster i hur männen beskrev sin utsatthet, sina skador, behov av hjälp samt dess reaktioner av händelsen. I det sista steget av modellen var det tid för att börja skapa rapporten. Under detta steg sammanställdes allt material och strukturerades i dokumentet för att sedan börja skriva studien i sin helhet.

När det gäller studiens tillförlitlighet kan det konstateras att kvalitativa analyser inte syftar till statistisk generaliserbarhet. I stället är studiens trovärdighet beroende av transparens i analysprocessen och tydliga kopplingar mellan empiri, analys och teori. För att ytterligare stärka studiens tillförlitlighet redovisades empiriska exempel och citationer i analysavsnittet för att visa hur tolkningarna förankrades i materialet. Kombinationen av semantisk och latent kodning bidrog dessutom till en mer nyanserad analys.

Fördelen med metodvalet för denna undersökning var dels att förundersökningsprotokollen gav en autentisk inblick i målsägandes berättelser om utsatthet samt gav tillgång till utsagor som producerats i ett tidigt skede efter brottshändelserna. Detta skiljer sig från intervjubaserade studier där deltagarna ges större utrymme för reflektion i efterhand. Den tematiska analysen bidrog ytterligare till en systematisk process som i sin tur underlättade arbetet av analysen samt möjligheten att identifiera mönster och lyfta fram värdefulla resultat mellan de olika fallen. Samtidigt finns det även metodologiska begränsningar och nackdelar kopplade till kvalitativ ansats och tematisk analys. En kritik skulle kunna vara att analyser i högre grad bygger på forskarens tolkningar eftersom forskaren aktivt gör analytiska val i kodning och tematisering. Detta betyder inte nödvändigtvis att studien är ett resultat av enbart tolkningar, utan snarare att det finns en möjlighet för att andra forskare potentiellt hade identifierat andra mönster i samma material.

5.3 Etiska överväganden

I samhällsvetenskapliga undersökningar läggs stor vikt i forskningsetiken. Trots att riktlinjerna för etik inte är helt entydiga bland forskare så finns det översiktliga förhållningssätt som förväntas att följas. Sådana grundläggande etiska områden som anses vara viktiga rör bland annat frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet (Bryman, 2018). Vid avvikelser från god forskningssed kan olika konsekvenser uppstå. Det kan bland annat handla om att människor skadas i samband med forskningen, att förtroendet för forskningen skadas eller att forskningen inte får slutföras. Främjandet av god forskningsetik är därför centralt för att kunna leverera studier av högre kvalitet samt för att förebygga liknande avvikelser och konsekvenser (Vetenskapsrådet, 2024). I detta arbete har en god forskningssed följts genom att bland annat fokusera på och upprätthålla de fyra principer som står i grund för forskning som involverar människor. Dessa är: *1. Att göra gott, 2. Att inte skada, 3. Att respektera självbestämmande, 4. Att upprätthålla rättvisa* (Vetenskapsrådet, 2024).

Att göra gott innebär i denna studie att bidra till ökad kunskap och förståelse för mäns upplevelser som brottsoffer, och därigenom synliggöra denna grupp som ofta hamnar i skuggan inom forskning. *Att inte skada* verkställs genom att noggrant säkerställa att de personer som förekommer i förundersökningsprotokollen inte kan identifieras eller på något sätt pekats ut. Även om materialet är offentligt i juridisk mening tas försiktighetsåtgärder genom att inte nämna några namn eller andra detaljer som kan leda till identifiering. *Att respektera självbestämmande* är något mer komplext i denna studie eftersom materialet inte bygger på frivilligt deltagande utan på redan offentliga handlingar. För att hantera detta har fokus legat på en respektfull användning av materialet där analysprocessen endast har behärskat mönster i hur offerskap och maskulinitet formuleras. På så sätt har ingen vikt lagts på att granska de enskilda individerna eller skapa några personliga åsikter om målsägandena. *Att upprätthålla rättvisa*, som är den fjärde principen, har tillämpats genom att materialet behandlats på ett

likvärdigt och rättvist sätt. Trots att männen står i fokus i detta arbete och därav kan dra mer nytta av forskningen, så finns det redan allt bredare forskning om kvinnor vilket innebär att en rättvis fördelning av forskning är genomförd. Eftersom dessutom både män och kvinnor är inkluderade i denna studie kan samtliga kön ta nytta av det som genererats.

6 Resultat och analys

I denna del av studien analyseras empiriskt material och de resultat som framkommit genom förundersökningsprotokollen samt den tematiska analysen. Det huvudsakliga syftet för uppsatsen var att undersöka hur män talar om sina upplevelser och sitt offerskap efter att ha blivit utsatta för rån genom att samtidigt upprätthålla en traditionell manlig självbild.

Med syftet att svara på de frågeställningar som ligger i grund för studien så har analysdelen genomförts med en tematisk analys innehållandes tre teman: *Förminskande av skador, Omgivningen som passiv publik* samt *Motstånd och samarbetsvilja*.

6.1 Förminskande av skador

Ett framträdande tema i männens berättelser är en genomgående tendens att förminska både fysiska och psykiska skador efter att ha blivit utsatta för rån. Trots att männen i flera fall till viss del erkänner sin rädsla eller obehag i samband med händelsen, sker detta ofta parallellt med språkliga strategier som tonar ner utsattheten. Förminskandet tar sig uttryck genom att skador beskrivs som begränsade, att behov av vård avfärdas eller att känslor omformuleras på ett sätt som inte hotar den egna självbilden där de framstår som svaga.

6.1.1 Nedtoning av rädsla och känslor

Förminskandet av skador sker bland annat genom att männen tonar ned sina känslor, särskilt i relation till rädsla. Denna typ av resonering förekommer bland annat i förhöret med brottsoffer nr. 2, där förhørsledaren ber målsäganden att uppskatta sin rädsla under brottshändelsen.

”Hur rädd skulle du säga att du är om du får ta en skala ett till tio.”

- Förhørsledare, FUP 2

*”Alltså det var inte så att jag liksom, alltså skakade eller något sådant. (...)
Så kanske en sexa.”*

- Brottsoffer, FUP 2

I målsägandes redogörelse finns det ett tydligt förhållningsbeteende gentemot offerskapet. Brottsoffret uppger att rädslan kunde upplevas som en sexa, utifrån en skala på ett till tio, vilket tyder på att mannen erkänner rädsla, men tonar ner det genom att förklara att händelsen inte var så pass jobbig att han skakade av rädsla. Att brottsoffret inte skakade av rädsla kan ses som en detalj som inte är nödvändig för att besvara frågan, men fyller en betydelsefull funktion i berättelsen. Att på eget initiativ lägga till detta förtydligande av vad han *inte* gjorde, kan förstås som ett sätt att minimera sin utsatthet och upprätthålla en manlig självbild. Att skaka av rädsla skulle kunna uppfattas som ett tydligt tecken på sårbarhet, och genom att markera att detta inte hände distanserar sig målsäganden från en svag framställning. Brottsoffret erkänner därmed rädsla men i en kontrollerad och avgränsad form.

I ett annat förhör återkommer liknande nedtoning av sårbarhet när förhørsledaren frågar målsägande om brottshändelsen.

”jag var inte direkt rädd eller så.”

- Brottsoffer, FUP 5

6.1.2 Framställning av kontroll och motståndskraft

I målsägandeförhören återkommer liknande nedtoning av sårbarhet i form av männens tendens att framställa sig själva som kontrollerade. I ett förhör med brottsoffer nr. 5 tydliggörs denna typ av kontroll.

”Jag fick massa adrenalin, så slagen gjorde inte så ont som de kanske skulle ha gjort annars, jag tror inte de slog så hårt.”

- Brottsoffer, FUP 5

Samma målsägande berättar sedan vidare med att säga;

”De slog mig mot ansiktet och sparkade mig i magen. Jag stod upp hela händelsen. Jag tror att det var tre eller fyra stycken som slog.”

- Brottsoffer, FUP 5

Genom att framställa kroppen som motståndskraftig och situationen som hanterbar, skapas en berättelse där utsattheten inte har dominerats över målsäganden. Att framhäva att han stod upp under hela processen trots att flera personer deltog i våldet kan motiveras av att målsägande vill fullfölja en bild av manlighet och styrka.

6.1.3 Avstånd från vård och behov av hjälp

Förminskandet av skador tar sig inte enbart uttryck i språkliga formuleringar utan även i faktiska handlingar, såsom avståndstagande från vård. I majoriteten av förundersökningsprotokollen framgår det att någon typ av fysisk skada tillfogats. Knuffar, slag och sparkar är några av de skador som flera målsäganden råkat ut för i samband med rånet. Trots detta verkar offren överlag inte uppsökt någon vård eller hjälp för skadorna. I vissa fall har målsäganden även blivit uppmanade av polis att söka vård, men fortfarande avstått. I ett fall framkommer att målsägande blivit utsatt för våld i samband med rånet. Offret blev bland annat slagen i magen, knuffad och skallad.

”Han har inte uppsökt sjukhus för sin skada men blev uppmanad av undertecknad att göra det.”

- Anteckning från polisförhör, FUP 4

I ett annat förhör uppger brottsoffer nr. 3 att han även avstod från sjukhusbesök trots näsblod, svullnad och känslan av att käkarna var ur led. Detta kan begripas som en praktik där självständighet och styrka prioriteras framför omsorg om den egna kroppen. Det visar således på nedtoning av både skador och behov av vård, även i de fall som skadorna är tydliga. Männens resonering kan därför ses som en markering för att visa att situationen inte är allvarlig och att de kan hantera problemet själva. Det generella avståndet från att söka hjälp kan dessutom tyda på att det finns en samhällelig norm som förespråkar att män är starka och tuffa, och därmed inte behöver någon hjälp.

6.1.4 Teoretisk tolkning och koppling till tidigare forskning

Dessa berättelser blir mer förståeliga genom koppling till olika teoretiska ramverk. Connell och Messerschmidts (2005) teori om hegemonisk maskulinitet är en av dessa. Idealet om den starke, självständiga och kontrollerade mannen gör det problematiskt att öppet framträda som sårbar. Att minimera skadornas omfattning och avstå från vård kan därför ses som sätt att upprätthålla en manlig självbild i en situation där denna riskerar att hotas. Dessa utsagor kan därför ses som en del av hur den hegemoniska maskuliniteten fungerar som ett normativt förhållningssätt för hur män bör framställa sig själva, även när de blivit utsatta för rån och våld tillsammans med den integritetskränkning dessa resulterar i. Ytterligare bidrar West och Zimmermans (1987) begrepp *doing gender* till förståelsen av dessa berättelser. Männens redogörelser i förhör behöver inte enbart ses som beskrivningar av en händelse, utan kan även ses som sociala handlingar där kön aktivt görs genom språk. När rädsla nedtonas och skador minimeras, framhålls maskulinitet i en kontext som förenas med manliga könsnormer.

Förhören omfattas på så sätt av positionering till traditionella manliga egenskaper.

Liknande mönster som presenterats inom detta tema har även identifierats i tidigare forskning om mäns våldsutsatthet vilket styrker uppfattningen om att män som brottsoffer påverkas av normer. Studier av Burcar (2013) samt Burcar och Åkerström (2009) visar att män som utsatts för våld ofta balanserar erkännande av utsatthet med strategier som betonar kontroll och självständighet. Samtidigt visar även Hanséns (2024) doktorsavhandling liknande resultat där mäns berättelser om våldsutsatthet ofta präglas av en balans mellan att erkänna sig som offer och upprätthålla maskulinitet. Förminskandet av skador och nedtoning av rädsla i denna undersökning kan därmed förstås som en del av ett bredare socialt mönster i hur män språkligt hanterar våldsutsatthet i relation till maskulinitetsnormer.

Sammantaget visar temat hur förminskande av skador fungerar som en central strategi i mäns berättelser om rån, där utsatthet erkänns men samtidigt kontrolleras genom språkbruk och handlingar som skyddar en maskulin självbild.

6.2 Omgivningen som passiv publik

Ett framträdande tema i materialet rör hur omgivningen förhåller sig till brottshändelsen. Eftersom rån kan ske i offentliga miljöer och ofta innebär både hot och våld i direkt närvaro av andra människor, blir omgivningens agerande intressant och relevant i analysen av brottsutsattheten. I flera av förundersökningsprotokollen framkommer att målsägandena haft sällskap under rånet eller befunnit sig i miljöer där andra människor varit närvarande i direkt anslutning till brottshändelsen. Ett återkommande mönster i materialet är dock att omgivningen i många fall förhåller sig passivt och agerar som publik. I stället för att ingripa eller erbjuda stöd, beskrivs hur sällskapen eller förbipasserande står tyst bredvid och iakttar brottshändelsen.

6.2.1 Passivitet hos omgivningen

I flera av målsägandeförhören blir det tydligt att rånen sker i en sådan miljö som innebär att omgivningen finns på plats och har direkt syn på händelsen.

Ett värdefullt exempel på detta framkommer i förhöret med brottsoffer nr. 5, där målsägande beskriver hur personer i omgivningen bevittnade våldet utan att ingripa.

”Det är folk som går förbi men ingen gör något, folk kollar på.”

- Brottsoffer, FUP 5

Citatet illustrerar hur omgivningen reduceras till en publik snarare än aktiva deltagare i situationen. Formuleringen ”folk kollar på” förstärker bilden av en distanserad och observerande omgivning, där brottshändelsen inte bemöts av hjälpsamma medmänniskor. Liknande beskrivningar återkommer i flera förhör, där målsägandena befinner sig i miljöer med närvarande personer som förhåller sig tysta eller avvaktande. I förhör med en annan målsägande frågar förhørsledaren var offrets kompisar befann sig under händelsen.

”De stod kanske 5–10 meter därifrån”

- Brottsoffer, FUP 6

I samma förhör redovisas senare att flera av målsägandes klasskompisar även iakttagit händelsen, varpå frågan kring övriga åskådare lyfts åter en gång.

”Det var lärare och elever. Det var typ två-tre lärare.”

- Brottsoffer, FUP 6

Denna typ av passivitet kan förstås som mer än en slumpmässig frånvaro av ingripande. I stället kan det ses som ett mönster där situationen inte utlöser någon form av kollektiv respons eftersom det finns en föreställning om att den utsatta förväntas hantera denne på egen hand. Detta kan i sin tur även

kopplas till förväntningen om att män är starka, handlingskraftiga och kapabla att manövrera gärningspersonen.

6.2.2 Passivitet i nära relationer

I materialet framkommer även att denna passivitet inte enbart gäller förbipasserande främlingar, utan även personer med nära relation till målsäganden. I ett av förundersökningsprotokollen beskrivs följande:

”På frågan svarar [målsägande] att hans fru stod vid dörröppningen och iakttog händelsen.”

- Anteckning från polisförhör, FUP 1

Denna typ av passivitet från personer i offrets närhet kan tolkas som särskilt betydelsefull, då det inte enbart rör sig om främlingar utan även individer med emotionell koppling till målsäganden. Att närstående förhåller sig avvaktande kan bidra till att förstärka bilden av att situationen är något mannen förväntas hantera på egen hand. Denna typ av respons riskerar därmed att påverka hur målsäganden positioner sig själv i relation till offerskap. Omgivningens tystnad och brist på ingripande riskerar därmed att normalisera männens uppfattning om att de behöver vara självständiga vilket kan minska upplevelsen av att vara ett legitimt brottsoffer.

6.2.3 Fördröjt stöd efter brottshändelsen

Samtidigt visar materialet att stöd i vissa fall erbjuds, men detta först efter att rånet avslutats. Detta stöd tog ofta formen av praktiskt hjälp såsom att ringa polis eller närstående. I ett av fallen beskrivs hur målsägandes vänner är närvarande vid rånet utan att ha verkat ingripa.

”[vittne] stod bredvid mig.”

- Brottsoffer, FUP 2

Senare i förhöret framkommer däremot att samma vänner erbjudit sitt stöd efter händelseloppet genom att ringa polisen.

”Och sedan så sade han att han skulle ringa polisen och så gjorde han det.”

- Brottsoffer, FUP 2

Här framträder alltså en skillnad mellan omgivningens agerande under och efter brottet. Medan ingripande under själva situationen uteblir tycks det vara mer accepterat att erbjuda stöd i efterhand. Detta kan tyda på att det finns en gräns för när det anses mer legitimt att ingripa, där männen redan lyckats få kontroll över situationen.

6.2.4 Teoretisk tolkning och koppling till tidigare forskning

Ett sätt att förstå denna passivitet är genom Connells och Messerschmidts (2005) teori om hegemonisk maskulinitet. I en kontext där den manliga figuren förväntas vara självständig, stark och kapabel till att försvara sig själv kan omgivningen tolka våldssituationen som något mannen bör kunna hantera utan hjälp. Omgivningen som därför inte agerar i rån händelserna kan ses som ett uttryck för en ”han klarar sig själv”-mentalitet, där både offret och omgivningen bidrar till att reproducera idén om manlig självständighet, precis som hegemonisk maskulinitet tenderar att värna om. Omgivningens agerande kan ytterligare tolkas genom Christies (2001) teori om det idealiska offret. Enligt Christie är vissa grupper mer benägna att erkännas som legitima offer, bland annat genom att uppfattas som svaga och utan möjlighet att försvara sig själva. Dessa offer får i sin tur allt högre samhällelig sympati. Kvinnor utgör typexempel för den grupp som ofta tillskrivs denna status. I kontrast till kvinnor är män enligt denna teori svårare att betrakta som ideala offer då de förväntas kunna försvara sig själva. Varför majoriteten av de

manliga målsägandena som utsattes för rån och våld i detta sammanhang inte fick någon hjälp av omgivningen, kan med hjälp av Christies teori därför tolkas som att de inte uppfattades som legitima eller ideala offer.

De mönster som framträder i detta tema ligger även i linje med forskningsöversikten om mäns brottsutsatthet. Burcar och Åkerström (2009) visar hur män som utsatts för våld ofta bemöts med förväntan om självständighet vilket kan bidra till att både männen själva och omgivningen distanserar sig från att se på det som någon offerroll. Vidare visar Loxton och Groves (2022) hur manliga offer i sociala sammanhang ofta möts av ifrågasättande eller nedtoning av deras utsatthet, där fokus i stället riktas mot deras maskulinitet snarare än den faktiska brotts handlingen. Studien visar exempelvis att manliga offer i vissa fall inte erkänns som riktiga offer och i stället förminskas genom sociala reaktioner. Även om denna studie behandlar digitala miljöer, pekar resultaten på bredare sociala föreställningar där mäns offerskap inte alltid erkänns som legitimt. De normer som framträder i sociala medier kan antas spegla och förstärka föreställningar som även finns i denna undersökning. I relation till det empiriska materialet kan detta bidra till att förklara varför omgivningen i flera fall förhåller sig passiv trots brottet sker i deras närvaro. Om män inte i samma utsträckning uppfattas som sårbara kan det leda till att deras utsatthet inte mottar respons från omgivningen.

Temat visar således hur omgivningens brist på medhjälpighet inte enbart kan förstås som individuella val, utan som en del av normer kring manlighet och offerskap. Utan stöd vid brottsutsatthet kan männen än mer uppfatta sig själva som mindre legitima brottsoffer.

6.3 Motstånd och samarbetsvilja

Ett tredje tema som framträder i materialet rör hur målsägandena beskriver sitt handlande under själva brottshändelsen, särskilt i relation till val mellan att göra motstånd respektive vara samarbetsvillig. I

förundersökningsprotokollen framkommer att männen i samtliga fall ställs inför någon form av handlingsval. Motstånd i denna bemärkelse innefattar att exempelvis inte lämna över de föremål som gärningspersonerna vill åt eller att använda våld, medan de som varit samarbetsvilliga lämnat ifrån sig föremålen för att undvika ytterligare eskalation.

6.3.1 Förskjutning mellan motstånd och samarbetsvilja

Det som bland annat framträder i materialet är att dessa handlingsval inte framställs som självklara, utan snarare som något som omförhandlas under händelsens gång. I flera förhör beskriver målsägandena hur de initialt strävat efter att hålla kvar i sina tillhörigheter eller på annat sätt göra motstånd mot gärningspersonen, men därefter behövt ändra till ett avståndstagande. Ett exempel på detta framkommer i förhöret med brottsoffer nr. 5, där målsägande beskriver sitt agerande under rånet.

”Från början ville jag inte ge dem mina saker så jag försökte hålla kvar dem.”

- Brottsoffer, FUP 5

I samma förhör påvisas ett skifte i målsägandes agerande, efter att ha blivit hotad om knivhuggning om denne inte gör som tillsagt.

”Jag tänkte det är bara saker, så jag gav dem min telefon, min kod och min väst.”

- Brottsoffer, FUP 5

Här framträder en tydlig förskjutning från aktivt motstånd till samarbetsvilja. Denna förändring kan förstås som ett resultat av en omvärdering av situationen, där målsäganden prioriterar sin personliga säkerhet framför sin egendom. Liknande mönster återfinns i andra förhör där motstånd initialt beskrivs men senare överges genom att släppa taget om det efterfrågade föremålet.

*”[målsägande] gjorde motstånd men gärningsmannen slet allt hårdare. (...)
[målsägande] släppte väskan.”*

- Anteckning från polisförhör, FUP 1

I dessa exempel framstår samarbetsviljan inte nödvändigtvis som ett tecken på svaghet, utan snarare som ett rationellt beslut där motstånd inte längre är rimligt.

6.3.2 Betoning av aktivt motstånd och handlingskraft

I andra delar av materialet framträder i stället en tydligare betoning av motstånd. I dessa delar beskrivs hur målsägandena ämnar återta kontroll över situationen genom att konfrontera gärningspersonen eller försöka återfå sina tillhörigheter. I ett förhör redogörs hur brottsoffret sprang efter gärningspersonen i ett försök att få tillbaka de stulna föremålen.

”Jag sprang efter mannen (...) efter det slog jag mot honom (...) Jag försökte bara att slå tillbaka.”

- Brottsoffer, FUP 3

Liknande förekommer även i förhöret med brottsoffer nr. 4.

”Han fortsätta bara kan snälla jag få låna din lur (...) jag bara ja okej men då ska jag hålla i den. (...) så började alla fyra rycka i min mobil också drog jag ju emot. Självklart så försökte jag ju hålla fast den.”

- Brottsoffer, FUP 4

I dessa utsagor framstår motståndet som en mer given reaktion. Detta kan tolkas som försök att upprätthålla kontroll över situationen och positionera sig som handlingskraftiga. I citatet från brottsoffer nr. 4 används ordet ”självklart” vilket ytterligare kan förstås som en språklig markering där handlandet blir legitimt och rimligt. Motståndet kan därmed utgå från att fungera som ett sätt att positionera sig själv i berättelsen.

6.3.3 Teoretisk tolkning och koppling till tidigare forskning

Dessa handlingsmönster kan återigen förstås i relation till olika teoretiska ramverk. Connell och Messerschmidts (2005) teori om hegemonisk maskulinitet, är en av dessa. Kontroll, handlingsförmåga och självständighet utgör central ideal inom denna typ av maskulinitet. I en situation där dessa ideal riskerar att utmanas kan det bli särskilt betydelsefullt att framställa sig agerande som aktivt och rationellt. Även i de fall där målsäganden väljer att ge ifrån sina föremål, verkar detta ske genom formuleringar som betonar kontroll. Detta syns exempelvis genom att beskriva valet på ett sätt som indikerar på att det var aktivt utifrån situationen. Denna typ av förklaring kan förstås som metoder för att undvika att framstå som passiv eller maktlös, eftersom detta annars hade kunnat utmana det manliga idealet.

Dessa resultat ligger även i linje med den tidigare forskningsöversikten om män som brottsoffer. I studierna gjorda av Burcar (2013) samt Burcar och Åkerström (2009) framförs hur våldsutsatthet erkänns samtidigt som männen ramar in sig själva som handlingskraftiga. Dessa tidigare studier pekar på att

mäns utsatthet ofta präglas av en strävan för att upprätthålla denna handlingskraftiga självbild, något som kan efterliknas resultaten för detta tema. Även Javaid (2017) bidrar med en fördjupad förståelse av dessa mönster genom att visa hur manliga offer riskerar att betraktas som avvikande i relation till hegemoniska maskulinitetsnormer. I detta sammanhang kan betoningen av motstånd förstås som ett sätt att motverka denna avvikelse.

Det slutliga temat visar således hur brottshändelsen ger upphov till ett handlingsval mellan att göra motstånd och att vara samarbetsvillig, där båda strategier kan fungera som sätt att hantera hotet mot den manliga självbilden.

7 Slutsats

Resultaten i denna studie har genererats utifrån syftet att undersöka hur män som blivit utsatta för rån talar om sina upplevelser under polisförhör samt hur dessa berättelser förhåller sig till normer om maskulinitet och offerskap.

Studien har tagit sin utgångspunkt i mäns egna utsagor i förundersökningsprotokoll för att analysera olika återkommande mönster.

Det som emellertid har varit studiens huvudfokus är hur rädsla, skador, motstånd och omgivningens passivitet formuleras i juridisk kontext och hur detta kan kopplas till offerskap, maskulinitet och könsnormer.

Resultaten visar att männens berättelser präglas av en återkommande balansgång mellan att erkänna utsatthet och att samtidigt upprätthålla en traditionell manlig självbild. Genom temat *Förminskande av skador* framkommer att män ofta tonar ner både fysiska och psykiska konsekvenser av rånet och undviker vård. Genom det teoretiska ramverket kan detta förstås som strategier för att bland annat bevara ideal kopplade till hegemonisk maskulinitet och därmed undvika att framstå som svaga eller sårbara. Detta förstärks ytterligare av analysen kring *Omgivningen som passiv publik*, där männen ofta får begränsat stöd från förbipasserande eller sitt sällskap. Med hjälp av bland annat Christies (2001) teori om ideala offer kan vi förstå omgivningens passivitet som ett resultat av att män i lägre grad uppfattas som legitima offer och tenderar därför att osynliggöras. Männen förväntas således att hantera situationen på egen hand. Det tredje temat, *Motstånd och samarbetsvilja*, visar hur mäns berättelser präglas av aktiva val under rånets förlopp. Dessa handlingar kan förstås som kontrollerade beslut där valet av motstånd kan motiveras som upprätthållande av maskulinitet och den handlingskraft som denne förespråkar.

Avslutningsvis bekräftar studien att etablerade normer om maskulinitet och offerskap har en påverkan på hur män uttrycker sin utsatthet. Berättelserna, som präglas av strategier gentemot sårbarhet, tydliggör att erkännande av offerskap inte enbart är en individuell process utan även socialt strukturerat

utifrån samhällets normer. Studien bidrar därmed med en fördjupad
förståelse för hur män språkligt navigerar sin utsatthet i en juridisk kontext
mellan att vara brottsoffer och att framstå som självständiga.

8 Diskussion

Syftet med denna studie var att undersöka hur män beskrev sina upplevelser av att vara brottsoffer i samband med rån, samt hur dessa berättelser kunde förstås i relation till maskulinitet och offerskap. Resultaten visade att männens utsagor präglas av en balansgång mellan erkänd utsatthet och upprätthållande av normativa föreställningar om manlighet.

I detta sista skede av uppsatsen diskuteras reflektioner gällande arbetet och hur val som tagits har påverkat studiens form. Valet att fokusera på just rån som brottstyp grundade sig i flera olika överväganden. Bland annat upptäcktes en limiterad forskning om män som utsatta för rån under sökandet av tidigare forskning, vilket innebar att studien kunde bidra med ny kunskap inom ett relativt outforskat område. Ett annat motiv var att rån dessutom är en brottskategori där män är överrepresenterade i som brottsoffer (Brå, 2024b) vilket tydliggjorde ett fokus som kändes både intressant och sociologiskt relevant att undersöka. Utöver detta fanns även en initial hypotes om att rån kan upplevas som särskilt kränkande för män, då det inte enbart innebär förlust av materiella tillgångar utan även utgör utmaning av den manliga självbilden som är präglad av styrka och kontroll. Denna hypotes växte fram som en central aspekt av arbetets uppstart.

Samtidigt är det viktigt att betona att de resultat som presenterats i denna undersökning inte ska förstås som objektiva sanningar om mäns upplevelser av rån. Studien bygger på kvalitativ analys av ett begränsat antal förundersökningsprotokoll, vilket innebär att resultaten inte är generaliserbara i statistisk mening. De teman som identifierats är produkter av analytiska tolkningar och ska förstås som möjliga sätt att tolka materialet. Dessutom är en utgångspunkt i analysen att männens utsagor förstås som sociala och språkliga konstruktioner. Det finns därför inga belegg för att anta att männen medvetet försöker upprätthålla maskulinitetsnormer eller undvika sårbarhet. Analysen framhåller dock ett sätt att se på dessa formulerade

erfarenheter i relation till normer om manlighet och offerskap, vilket innebär ett sociologiskt tolkande arbete.

Ett annat metodologiskt vägval i skapandet av denna studie rör valet av analysmetod. Tidigare forskning om män som brottsoffer har bland annat använt narrativa metoder för att analysera hur män konstruerar sammanhängande berättelser om sina erfarenheter. I denna studie användes i stället en tematisk analys, vilket till en början inte var självklart. Efter övervägning blev det däremot tydligt att en narrativ metod inte hade lämpat sig lika väl utefter denna studies syfte. Inom narrativa analyser ligger fokus alltmer på att identifiera berättelsernas struktur och helhetsbild, vilket inte låg i linje med de språkliga och återkommande mönster som skulle analyseras i denna undersökning. Den tematiska analysen möjliggjorde djupare identifiering av gemensamma drag i flera fall och bedömdes därför vara mer anpassad till studiens frågeställningar.

Ytterligare har studien genomgått en del bearbetningar under processens gång. I ett tidigare skede av studien planerades även en inkludering av kvinnliga målsäganden för att möjliggöra jämförelser mellan könen. Detta avgränsades dock i det slutliga arbetet till att enbart omfatta manliga brottsoffer eftersom detta bedömdes ge ett mer analytiskt fokus för studiens syfte och det manliga offerskapet.

8.1 Vidare forskning

Denna studie har belyst hur män talar om sin utsatthet för rån i polisförhör, och hur deras berättelser kan förstås i relation till maskulinitet, offerskap och genus. Undersökningen är dock begränsad, både i omfattning och material. Detta öppnar upp för fler möjliga riktningar för en vidareutvecklad och framtida forskning.

En lämplig väg framåt hade varit att genomföra en jämförelse mellan mäns och kvinnors berättelser i förundersökningsprotokoll. En sådan studie hade

varit värdefull för att undersöka huruvida kön påverkar uttryck av offerskap och om resultaten skiljer sig mellan män och kvinnor. Med en omfattande studie med ett större antal protokoll och jämn fördelning förhörsdokument mellan könen skulle en systematisk analys av likheter och skillnader kunna formuleras.

Vidare skulle det finnas intressant med forskning som undersöker andra brottstyper än rån. Detta för att få en förståelse kring om liknande strategier och mönster framträder även inom dessa brott, eller om offerskapet möjligtvis uttrycks på andra sätt. För att få en mycket fördjupad och nyanserad studie gällande män som brottsoffer i sin helhet, skulle det dessutom falla sig lämpligt att genomföra forskning kring fler typer av brott inom samma studie.

I samma linje kan det också vara relevant att undersöka hur olika intersektionella kategorier påverkar männens attityd kring sitt offerskap. En aspekt som hade varit lämplig att inkludera i sådan forskning är åldern på männen. Genom att ha ålder som en analyserande faktor hade eventuellt resultatet blivit annorlunda med hypotesen om att äldre män möjligtvis inte lägger lika stor vikt i hur deras manlighet uttrycks som yngre män gör.

Slutligen skulle en annan forskningsidé vara att undersöka relationen mellan männen och de institutionella medlen. Eftersom förhörsmål är produkter av interaktioner mellan polis och målsägande, vore det av intresse att även studera förhållningssättets roll i hur berättelserna formas. I framtida forskning skulle därför en analys av detta samspel vara givande för att förstå hur frågor och svar bidrar till de utsagor och attityder som tar plats.

Avslutningsvis är all framtida forskning om män som brottsoffer en nytta för forskningsfältet då en djupare förståelse om de normativa föreställningar som förekommer hos män kan bidra till ökad kunskap i samhället.

9 Källförteckning

Burcar, V (2013). Doing Masculinity in Narratives about Reporting Violent Crime: Young Male Victims Talk about Contacting and Encountering the Police. *Journal of youth studies*, 16(2), s. 172–190. doi: 10.1080/13676261.2012.704992.

Burcar, V. & Åkerström, M. (2009). Negotiating a Victim Identity: Young Men as Victims of Violence. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 10(1), s. 37–54. doi: 10.1080/14043850902815073.

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), s. 77-101. doi: 10.1191/1478088706qp063oa

Brottsofferjouren (2025). *Reaktioner och konsekvenser av brott*.
<https://www.brottsofferjouren.se/brottsofferstod/sarskilt-sarbara/ungbrottsutsatt/reaktioner-och-konsekvenser-av-brott/> [2026-03-12]

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 uppl., Liber

Brå (2024a). *Brott i nära relation: Kartläggning av utsatthet under 2022 och under livstiden*.
https://bra.se/download/18.63eed38e192716a4afc1536/1728997063093/2024_4-Brott-i-nara-relation.pdf [2026-03-19]

Brå (2024b). *Nationella trygghetsundersökningen: Om utsatthet, otrygghet och förtroende.*

https://bra.se/download/18.403f39de192bd4311312c81/1730114738563/2024_8_Nationella-trygghetsundersokningen-2024.pdf [2026-03-19]

Campagna, L. & Zaykowski, H. (2020). Health consequences and help-seeking among victims of crime: An examination of sex differences.

International Review of Victimology, 26(2), s. 181–195. doi:

10.1177/0269758019900392

Christie, N. (2001). Det idealiska offret. I Åkerström, M. & Sahlin, I. (red.)

Det motspänstiga offret. Lund: Studentlitteratur, s. 46–60

Connell, R. W. & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity:

Rethinking the Concept. *Gender and Society*, 19(6), s. 829-859. doi:

10.1177/0891243205278639

Hansén, C. (2024). (In)Vulnerable Masculinity – Men’s Narration and Identity when Experiencing Violence from a Female Partner. Diss.

Linnéuniversitetet, Växjö. [https://lnu.diva-](https://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1891544/FULLTEXT01.pdf)

[portal.org/smash/get/diva2:1891544/FULLTEXT01.pdf](https://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1891544/FULLTEXT01.pdf) [2026-03-14]

Hellgren, L. Andersson, H. & Burcar, V. (2016). ”Du kan ju inte bli slagen av en tjej liksom” – en studie av män som utsatts för våld i nära relationer.

Socialvetenskaplig tidskrift, 22(1), s. 82–99 doi:

10.3384/SVT.2015.22.1.2356.

Javaid, A. (2017). The Unknown Victims: Hegemonic Masculinity, Masculinities, and Male Sexual Victimization. *Sociological Research Online*, 22(1), s. 28–47. doi: 10.5153/sro.4155

Krimfup (2026). *Vad är ett förundersökningsprotokoll?*
<https://www.krimfup.se/fup> [2026-03-21]

Loxton, A. & Groves, A. (2022). Adult male victims of female-perpetrated sexual violence: Australian social media responses, myths and flipped expectations. *International Review of Victimology*, 28(2), s. 191–214. doi: 10.1177/02697580211048552

Vetenskapsrådet (2024). *God forskningssed*.
<https://www.vr.se/download/18.4c9f221a191e4edf9053a474/1727853946433/God%20forskningssed%20VR%202024.pdf> [2026-03-14]

West, C. & Zimmerman, D.H. (1987). Doing Gender. *Gender & Society*, 1(2), s. 125-151. <http://www.jstor.org/stable/189945> [2026-03-14]